

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВА ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА: ШЛЯХИ ТА ФОНДОВИЙ МЕХАНІЗМ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ

ст. викладач Іваненко А.П.

Осмислення багатовікового досвіду розвитку людства дозволяє зробити однозначний висновок, що одним з головних критеріїв оцінки ступеню цивілізованості суспільства є його ставлення до навколишнього середовища (НС), як до фундаментальної основи усієї будівлі суспільства, механізму суспільного виробництва і економіки як його складової. Таке вкрай велике значення НС для розвитку суспільства витікає навіть з простого переліку основних функцій НС: а) фізіологічні; б) економічні; в) соціальні; г) екологічні. На параметри будь-якої економічної системи фактори НС впливають, як прямо (виступаючи у якості засобів або предметів праці), так і опосередковано (впливаючи на якісні і кількісні параметри ін. засобів та предметів праці, що використовуються в економічних процесах, а також на керуючий елемент цих процесів – людину). Зрозуміло, що якісне НС сприяє розвитку економічної системи, а неякісне навпаки – пригнічує і деформує функціонування такої системи, або навіть робить її функціонування принципово неможливим.

Стосовно стану НС в Україні можна сказати наступне.

Складність стану екології в Україні є фактом відомим і таким, що не потребує довгих коментарів щодо його підтвердження. Можна лише відмітити, що по більшості регіонів він (стан) вже є кризовим, це насамперед стосується регіонів з особливо високим господарським навантаженням на НС та чорнобильських регіонів, а по інших регіонах України є таким, що наближається до кризового. Екологічні негаразди в Україні вже досягли такого рівня, що починають викликати суттєву деформацію національного макро- і мікро-економічного розвитку. Серед багатьох чинників еколого-економічного плану, які привели НС України до такого стану можна вказати декілька головних: 1) наявність фактору Чорнобиля; 2) неефективність та нерациональність переважної більшості господарюючих суб'єктів (ГС) економіки, насамперед в якості природокористувачів, через їхню техніко-технологічну відсталість; 3) концентрація промислових виробництв, особливо шкідливих для довкілля (гірничодобувних, хімічних, нафтохімічних, металургійних підприємств), в Україні по відношенню до площі її території є однією з найвищих у світі; 4) показники розораності ґрунтів та збезліснення території України також є найвищими в Європі, що тягне за собою ін. екологічні негаразди – ерозії ґрунтів, зменшення запасів ґрунтових вод, обміління річок та ін. водойм, негативні кліматичні зміни.

З вищенаведеного витікає, що багато факторів, серед яких в числі найважливіших є вкрай незадовільний стан НС, викликають гостру потребу в невідкладному реформуванню економіки України. Ідеологію цих реформ можна концептуально виразити наступним чином: деіндустріалізація, реструктуризація, перепрофілювання, інтенсифікація, раціоналізація та ін. з акцентом на перехід до економіки постіндустріально-інформаційного (тобто інформаційно- і наукоємного) типу.

Проте реалізація всіх цих заходів потребує значних інвестицій, загальна сума яких вимірюється сотнями млрд. \$. Зрозуміло, що зважаючи на кризовий стан економіки, держава та ГС зможуть інвестувати найближчим часом лише невелику частину з необхідних капкладень. Зважаючи на це, залишається тільки один шлях отримання необхідних інвестицій – створення умов для масштабного залучення приватних та інституціональних фінансових джерел (внутрішніх та зовнішніх). Найбільш дієвим та ефективним механізмом, здатним реалізувати цю функцію є фондовий ринок (ФР). Тому найважливішими завданнями держави сьогодні є: 1) створення необхідної та вдосконалення вже існуючої інфраструктури ФР (телекомунікаційного середовища, депозитарно-клірингової системи та інше); 2) вдосконалення законодавчої бази, що регулює функціонування ФР; 3) законодавче оформлення цілого спектру нових (похідних та гібридних) фондових інструментів, бо спектр тих цінних паперів, що зараз присутні на українському ФР, є вкрай бідним, а отже неефективним і непривабливим (крім хіба що для дуже великих інвесторів); 4) створення державною стабільних і передбачуваних умов для полегшення діяльності приватного сектору, включаючи стабільні і передбачувані правові і макроекономічні рамки, а також безпеку діяльності. Реалізація цих пунктів має відбуватися таким чином, щоб максимально залучити до процесів на ФР дрібного інвестора (особливо населення), який зараз майже взагалі не задіяний в цих процесах. Перспективність розвитку саме ФР з метою досягнення вищезгаданих цілей ілюструється зокрема таким: 1) за оцінками закордонних фахівців через недостатню розвиненість вітчизняного ФР Україна щорічно втрачає близько 3 млрд. \$ інвестицій; 2) механізми злиття та поглинання, інтенсивність яких є прямо пропорційна рівню розвитку ФР, в найбільшій мірі ніж будь-який ін. механізм стимулюють процеси (в тому числі й природокористувацькі) самооптимізації, раціоналізації, підвищення ефективності економіки; 3) на 2009-2010рр., населенням України накопичено заощаджень більше 100%ВВП (у т.ч. мінімум 60-70 млрд. \$ у інвалюті) з яких тільки близько 30-40%ВВП – у формі банківських депозитів, решта заощаджень (переважно "матрачних") не працює на вітчизняний інвестиційний (загально)економічний розвиток саме через нерозвиненість ФР.